

Pandalus' første fabriksbygning fra 1970 på Industrivangen 3 i Hanstholm. Om skiltemaleren har taget sig nogle kunstneriske friheder vides ikke, men Pandalus var i begyndelsen registreret som et K/S og blev først A/S mange år senere. Foran bygningen holder en Hanomag af samme type som Pandalus' første kølevogn. Foto fra foråret 1970. (Arkivfoto Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune)

Den danske del af ejerkredsen var Henning Andersen, Hanstholm, der samtidig var ansvarlig for den daglige drift af fabrikken.

Selskabets første administrerende direktør var Rune Johnsson, der besad stillingen fra 1969 til 1971.

Som nævnt var selskabet organiseret som et kommanditselskab. Kommanditisterne var Bohus Råkor A/B samt Henning Andersen og komplementa-

ren var et selskab ved navn Pandalus Invest A/S. Sidstnævnte selskab var ejet af Birgit og Henning Andersen.

I begyndelsen af maj 1970 flyttede Pandalus ind i en nyopført fabriksbygning på Industrivangen 3 i Hanstholm. Her har virksomheden siden haft adresse.

Bygningen var oprindeligt opført af Hanstholm Kommune som kommunalt industrihus. Pandalus havde

Pandalus-kasser i massevis. Interiør fra Pandalus' fabrik i 1977. (Foto Knud Odgaard)

søgt om egnsudviklingsstøtte til opførelsen, men fik afslag, vist nok med den begrundelse at man ikke mente at der kunne skaffes rejer nok til en produktion. I Thy giver man ikke så let op - så kommunen var i stedet fødselshjælper. Senere overtog Pandalus ejendommen.

1971 Henning Andersen overtog stillingen som administrerende direktør, og besad den frem til 1981.

1975 I midten af 1970'erne ophørte de svenske fiskekutteres landinger af rejer gradvist, og man var nødt til at omstille produktionen. I stedet satsede man

på eksport af ferske og frosne fiskeprodukter - herunder især rundfisk som blandt andet torsk, kuller, sej og hvilling.

Firmaet Koelewijn Spaak i Holland, et familieejet firma i Spakenburg, var fra midten af 1970'erne og frem til 1998 en stor og stabil kunde hos Pandalus. Foruden den daglige handel direkte fra Pandalus, opkøbte det hvert år sild i sildesæsonen i Skagen til videre produktion af den hollandske specialitet "matjesfileter".

1976 Pandalus købte filetfabrikken Georg H. Olesens Eftf. i Lemvig.

Pandalus' lastbiler

Fra begyndelsen anskaffede man to køretøjer, nemlig en Ford Transit ladvogn og en Hanomag-kølevogn. Førstnævnte blev mest brugt til transport af fisk fra havnen til fabrikken.

I 1974 blev vognparken udvidet med to brugte Scania-er med kølekasser - en Scania L56 ud en anhænger og en Scania LB110 med anhænger.

Man rådede således over tre kølevogne og Ford Transit ladvognen. Denne kapacitet beholdt man i nogle år frem.

Modeller af Pandalus' første to køretøjer - en Ford Transit med åbent lad og en Hanomag-kølevogn. (Foto Ole Gold)

Scania 110-forvogn som blev købt brugt. Den havde emaljenummerplader som man brugte dengang. Her er den i Thisted sommeren 1974. (Arkivfoto Birgit Nordkær Andersen)

Fra førerhuset - chaufførernes arbejdsplads

På de næste sider følger nogle billeder fra chaufførernes arbejdsplads - lastbilens førerhus. Da Pandalus havde sine egne lastbiler var de moderne efter datidens forhold. Men set

med nutidens øjne er der vist ingen chauffører der ville bytte arbejdsplads med de gamle Pandalus-lastbiler.

Chauffør Kaj Villadsen er på vej til at køre fra Hanstholm i sin Scania 111. Lastbilen holder her ved Molevej i Hanstholm. Foto

Aftenkaffe, der brygges på gasbluset mellem sæderne i førerhuset efter en lang dags kørsel i 1977. (Foto Knud Odgaard)

Chauffør Ejgil Hvaldal, Thyborøn i førerhuset, som det så ud i en helt ny Scania 141-forvogn. Foto fra 1979. (Foto Ejgil Hvaldal)

at køre med fisk til Sverige. Henning Andersen havde eksterne vognmænd til at køre med fisk til Sverige.

I starten af 2000 påbegyndte Pandalus igen fiskeopkøb i Sverige. Fisken landes hovedsagelig ind på den Svenske østkyst i Simrishamn og Ystad, hvor der var samarbejde med forskellige fiskemodtagere. Modellen er, at Tage Søgaard i Hanstholm med en af sine lastvogne indsamler fisken fra de forskellige havne, og derefter transporterer den til Hanstholm. Endnu i 2016 foregår det på denne måde, men i og med fiskemængderne i Østersøen er reduceret, er transporterne blevet af mindre omfang.

Tre Pandalus Scania 141-forvogne med anhængere holder hvil ved byen Dene-kamp ved den hollandske grænse på vej til Holland/ Belgien omkring 1979. (Foto Henning Søndergaard)

Belgien:

Pandalus' filial i Belgien, Pandalus Benelux, lå i Brügge og var ejet sammen med det hollandske firma Koelwijjn Spaak.

Handlen foregik på den måde, at såvel det hollandske firma som Pandalus hver især var leverandører til det belgiske firma, der havde et fiskepakhus i et helt nyt industriområde i Brügge. Her var der også kontorlokaler, hvor de lokale grossister kom og købte mindre partier fisk. Grossisterne solgte fiskene videre til lokale fiskeforretninger og restauranter.

Pandalus Benelux har også solgt fisk til forskellige kunder i Knokke-Heist, og fiskene er højst sandsynlig kørt ud til kunderne i de lokale Benelux biler.

Derudover var der handel med 15-20 andre belgiske fiskegrossister og fiskefabrikker.

Når der var fisk til det, kørte den ene forvogn og anhænger turen fra Hanstholm til Antwerpen, Liège og Bruxelles, hvor man læssede af i Antwerpen søndag aften. Herefter kørte man videre til Bruxelles, så man var fremme mandag morgen, hvor man læssede af ved et firma, der hed Sarma, som havde hovedkontor i byen

Holland:

Pandalus havde kun en kunde i Holland, der hed Koelewijn Spaak. Den fisk, der blev solgt til dem, blev for en dels vedkommende afhentet af den hollandske kundes egne biler i Hanstholm, medens resten blev leveret med Pandalus' lastbiler.

Koelewijn Spaak var hjemmehørende i Spakenburg som er en stor by med hensyn til fiskeindustri. Den ligger ved Amersfoort øst for Amsterdam.

Efter at Pandalus havde fået nye ejere den 1. september 1981, overtog Hans Søgaard i Hanstholm eksportkørslen som transportør med fisk til Holland.

Hollandshandlen fortsatte indtil 1998, hvorefter den ebbede ud.

Told og afgifter står der på skiltet ved grænsen mellem Tyskland og Holland ved Nordhorn i 1977. (Foto Knud Odgaard)

Scania 141-forvogn i havnebyen IJmuiden i Holland. Foto fra 1980/1981. (Foto Henning Søndergaard)

England:

Pandalus havde samarbejde med en god ven af Henning Andersen, Ken Rex, Grimsby i England, der var distributør af fisk til forskellige grossister. Aftalen, der kan siges at have karakter af kommissionssalg, indebærer, at Ken Rex måtte anvende navnet Pandalus i forretningen. Handlen i England stoppede i Pandalus-regi i 1981.

Lastbilernes udseende og udstyr

Solskærme

Der har været flere varianter af solskærme på Pandalus' lastbiler. I dette afsnit viser vi et par smagsprøver. Som det ses havde de fleste dannebrogssflag i forskellige udgaver.

Type 1
"Pandalus" med sorte bogstaver. Anvendt på de to Volvo F88-ere anskaffet i 1975.

Type 2
"Hansthalm" med sorte bogstaver. Anvendt på de tre Scania 111-ere anskaffet i 1976.

Type 3
"Danmark" med sorte bogstaver. Anvendt på de tre Scania 141-ere anskaffet i 1979 og på anskaffelser af lastbiler derefter.

Andre lastbiler havde blot en solskærm uden påskrifter (Scania-Vabis L56 = en hvid og Scania LB80 = en blå).

Øvrige biler havde ingen solskærm.

Ingen regel uden undtagelse

Scania 141-forvogn med anhænger fra 1979 ses her med orange solskærm med påskrift "Hansthalm". Årsagen til valg af orange solskærm skulle være at man ikke så nemt kunne se eventuelle spor af rust - det kunne man til gengæld på de hvide solskærme. Hvorfor kun en vogn havde orange solskærm fortaber sig i det uviste. Måske har den ikke virket efter hensigten, for senere fik lastvognen hvid solskærm af samme type som de to andre Scania 141-ere. Her holder lastbilen på Molevej 13 i gården ved varmeværket i Hansthalm. Foto fra 1979/1980. (Foto Kaj Villadsen)

I Scania LB111-forvogn og anhænger (begge med kølekasse)

Indreg nr: DX 91 639 - CX 4947

Vognnummer: 3

Farve: Orange /hvid bemaling

Fabrikat: Scania

Typebetegnelse: LB111 med en 11 liters sekscylindret rækkemotor med 305 hk

Årgang: November 1976

Solgt: 1979

Bemærkninger: Scania 111-forvognen er leveret som ny af Stiholt i Thisted den 16. november 1976. Denne lastbil fik vognnummer 3. Scania 111-forvognen gik i bytte, da Pandalus købte tre nye Scania 141-lastbiler i 1979 hos Stiholt i Thisted.

Anhængerens blev efter opmaling genanvendt sammen med den nye Scania 141-forvogn.

0 Scania LB110-trækker og sættevogn (med kølekasse)

Indreg nr: HK 96 689 - HP 3435

Vognnummer: 5

Farve: Orange/hvid bemaling

Fabrikat: Scania

Typebetegnelse: 110 med en 11 liters sekscylindret rækkemotor med 275 hk

Årgang: 1972?

Solgt: Efteråret 1981

Bemærkninger: Scania 110-trækkeren og sættevognen er købt brugt hos Stiholt i Thisted omkring oktober 1980. Scania 110-trækkeren var blå i begyndelsen indtil den blev malet op i Pandalus' farver. Scania 110-trækkeren kom oprindeligt fra Åge Simonsen i Aalborg. Scania 110-trækkeren fik vognnummer 5 hos Pandalus.

Efter en tur til Østrig hvor foringer og cylindre gik i stykker, fik chaufføren den listet hjem. Senere gik det godt med den gamle 110-er, som kom til at transportere mange læs fisk til Østrig og Belgien.

Scania 110-trækkeren blev solgt til Ebbe Gade i Nykøbing Mors efteråret 1981 og blev omregistreret til HN 90 670. Sættevognens skæbne kendes ikke.

P

Scania LB80-trækker og sættevogn med åbent lad

Indreg nr: HK 96 719 - HJ 3808

Farve: Orange/hvid bemaling

Fabrikat: Scania

Typebetegnelse: LB80 med en 7,8 liters sekscylindret rækkemotor med 160 hk

Årgang: 1972?

Solgt: Ca. 1993/1994

Bemærkninger: Scania 80-trækkeren og sættevognen er købt brugt af Pandalus omkring oktober 1980 igennem Stiholt i Thisted, og lastbilen kom fra en tømmerhandel i Nørresundby eller Aalborg.

Scania 80-trækkeren kørte med fisk mellem Hanstholm havn og Pandalus' fabrik, og afløste den gamle Scania-Vabis L36 med åbent lad. Igennem mange år blev Scania 80-eren kørt fast af en af Pandalus chauffører ved navn Jens Christian Ehlers og han kørte også i Scania-Vabis L36-eren. Jens Christian Ehlers begyndte sin ansættelse ved Pandalus i 1976 og arbejdede der indtil han blev 78 år i 1998. Han var en meget stabil, trofast, loyal og afholdt medarbejder, som først i en høj alder stoppede som chauffør og altsmuligm and ved Pandalus. I de sidste år af sin ansættelse slog han græs på Pandalus' grønne områder, så det altid så pænt ud. Jens Christian Ehlers døde den 2. november 2004 i en alder af 83 år.

Scania 80-trækkeren og sættevognen blev solgt til Hans Søgaard i Hanstholm i 1993/1994. Han købte lastbilen for sættevognens skyld, og havde kun Scania 80-trækkeren i en måned eller to, inden den gik i bytte til MAN i Thisted i forbindelse med køb af nye lastbiler.